

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. VIII [i. e. VII]. An probabile falsum, quod invincibiiter creditur esse verum, à peccato excuset?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

tat nos ab omni specie peccati abstinere. Et A
tandem ut vita, cupit nobis remedia efficacissi-
ma ad turpia vitanda exhibere: hacque de cau-
sa videtur in mundum istum advenisse, ut vi-
tam abundantius habeant. Ut eleganter ait P.
Vincentius Baronius in sua Theologia morali
adversus laxiores Probabilistas.

ARTICVLVS VII.

*An probabile falsum, quod invincibiliter cre-
ditur esse verum, à peccato excuset?*

PROBABILITATVM monstra, & novo-
rum Casuistarum laxitates, præcedenti-
bus articulis confutavimus: hic nobis cum Jan-
senianis pugnandum est, ipsorumque excessus
in materia de probabilitate, ex D. Augustini,
& Angelici Doctoris principiis corrigendi &
amputandi sunt, ut veritas, quæ teste Nova-
tiano, inter duos errores, ut Christus inter duos
latrones, media pendet, clarius eluceat,
& de utrisque Adversariis gloriosè triumphet.
Unde sit

S. I.

*Refertur ac refellitur singularis cuiusdam Re-
centioris sententia.*

217. QUIDAM Recentior, sub nomine Wilel-
mi Wendrochij Salisburgensis Theologi,
in dissertatione Theologica de probabilitate
quam ad calcem quintæ Epistolæ Ludovici
Montaltij subiecit, singularem & improbabi-
lem habet de probabilitate opinionum senten-
tiam. Existimat enim nunquam licere uti opi-
nionem probabili, nullumque probabile falsum,
& à lege æterna discordans, excusare à peccato,
etsi talis falsitas, & cum lege divina contrarie-
tas, invincibiliter ignoretur: quia (inquit) li-
cèt ignorantia invincibilis juris positivi à pec-
cato excuset, non tamen ignorantia invincibi-
lis juris naturalis; cum hæc sit pœna peccati ori-
ginalis, non verò illa.

218. Hæc opinio non minùs displicet quàm præ-
cedens, quæ omnem probabilitatem, quan-
tumvis tenuem, ad rectitudinem humanorum
actuum sufficere putat, & sententiam minùs
probabilem, in concursu probabilioris, eligi
posse existimat: sicut enim hæc recentiorum
Casuistarum assertio jugum Christi nimis emol-
lit, & pulvillos, seu cervicalia sub capite ho-
minum ponit, ut molliùs in suis negligentis
dormitent & quiescant; ita & illud Janse-
niorum dogma plus æquo illud exasperat, &
pharisaico more, onera humeris hominum
imponit importabilia, duramque nimis ac in-
evitabilem in eos invehit peccandi necessita-
tem. Unde sapienter ait Illustrissimus D. de
Marinis, Avenionensis Archiepiscopus, in Com-
mentariis quæ nuper edidit in 2. partem Summæ
D. Thomæ qu. 19. art. 6. cap. 6. in fine: *Theolo-
gus ad rectè in hoc arduo negotio incedendum, in
rebus moralibus, moralem & non mathematicam
certitudinem requirat, & unam ab altera dis-
cernere sciat, juxta advertentiam Caietani in
sua aurea Summula. dum de opinionis usu licito
& illicito loquitur. In quo quantum capere possu-
mus, aliqui qui nostris temporibus scripserunt,
salvâ pace, hallucinari videntur; volentes enim in-*

tolerabilem cerie aliquorum in hac parte licen-
tiam repellere, ad aliud extremum, zelo transvoluti
declinant. Ut ergo huic prudenti consilio ob-
temperemus, & non minori studio & cautelâ
Jansebianorum excessus, quàm novorum Ca-
suistarum laxitates devitemus:

Dico primò: Dum homo tenetur operari, po-
test sequi sententiam probabilem, si factâ suffi-
cienti diligentia, tunc alia probabilior ei non ap-
pareat. Ita communiter docent Theologi, post
D. Thomam quodlib. 8. art. 13. in argumento
sed contra, ubi sic ait: *Si aliquis adhibet diligen-
tiam, inquirens an habere plures præbendas sit
licitum, nec invenit aliquid quod ipsum moveat
ad hoc quòd sit illicitum, videtur quòd sine pec-
cato plures possit habere præbendas.*

Ratio etiam id suadet: Homines enim debent
operari humano modo, nec possumus eos obli-
gare ad hoc quod omnium rerum habeant clar-
am & perfectam notitiam: Dum ergo factâ
sufficienti diligentia, juxta conditiones rei &
personæ, aliud probabilior non apparet, pru-
denter operatur homo, conformando conscien-
tiam suam opinioni probabili.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio ex
Caietano in Summa, verbo *Opinio*, ubi sic ha-
bet: *Non exigit Deus ab homine plusquam con-
ditio hominis habet: quia divina sapientia dispo-
nit omnia suaviter*: Sed hominis conditio ha-
bet, ut in rebus moralibus non possit assequi
omnium evidentiam, nec habere certitudinem
mathematicam, seu exactam & perfectam
omnium agibilibus; *ipsum enim exactum non
est in omnibus simili modo rationibus flagitan-
dum*, inquit Aristoteles 1. Ethic. cap. 3. præ-
fertim in moralibus, quia ut ait Divus Tho-
mas in cap. 1. lib. 1. Ethic. *Materia moralis
talis est, quod non est ei conveniens certitudo,
mathematica scilicet & perfecta, sicut rebus
physicis & metaphysicis: Ergo Deus non exi-
git ab homine, ut semper cum evidentia &
certitudine mathematica de bonitate morali
sue actionis operetur, subindeque potest se-
qui sententiam probabilem, dum factâ suffi-
cienti diligentia, alia probabilior non appa-
ret. Unde videmus, Summos Pontifices in re-
gimine Ecclesiæ, putâ in dispensationibus con-
cedendis, interdum uti probabilibus senten-
tiis, cum ipsi veritas perspecta non est; &
similiter Reges in administrandis regni nego-
tiis, & Judices tam Ecclesiasticos quàm civiles,
in dirimendis litium nodis, juxta regulam il-
lam juris supra expositam, quæ præcipit ut in
opinionum probabilium conflictu, quod veri-
similius est præferatur, & ubi sunt opiniones dis-
cordes, Judex sequatur communem.* Denique
Salomon in judicio illo celebri, quo judicavit
infantem, à duabus mulieribus sibi oblatum,
esse dividendum, conjecturis tantum probabi-
libus ducebatur; & tamen Scriptura ejus sa-
pientiam & æquitatem mirum in modum ex-
tollit. Quod non leve argumentum est, pruden-
ter operari homines, sequendo opiniones prob-
abiles, cum factâ sufficienti diligentia, non
possunt habere clarâ & perfectam veritatis
notitiam, & tunc non occurrunt aliæ probabi-
liores & tutiores sententiæ.

Dico secundò, cum qui operatur ex opinio-
ne probabili falsa, & legi divinæ contraria,
quam invincibiliter putat esse veram, & legi
divinæ conformem, à peccato excusari. Ita

communiter docent Scholastici cum Magistro in 2. dist. 22. & cum D. Thoma 1. 2. qu. 76. art. 3. ubi docent ignorantiam invincibilem excusare à peccato. Unde Lutherus in cap. 12. Genesios: *Scholastici (inquit) dicunt invincibilem ignorantiam reddere excusabiles: TANTA CÆCITAS EST IN PAPÆ SCHOLIS ET ECCLESIS.*

221. Probatur primò conclusio ex SS. Patribus, qui passim docent ignorantiam invincibilem excusare à peccato: Chrysostomus enim homil. 13. in Epist. ad Roman. ait: *Neminem unquam ignoranter peccare: qui enim peccaret, indignus utique esset qui pœnas daret.* Et D. Augustinus in libro de natura & gratia contra Pelagianos scripto cap. 67. & lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. *Non tibi (inquit) deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quævere quod ignoras.* Neque istud ad primum hominis peccatum trahi potest: cum hæc verba adhibeat, ut hominum querelas compescat, qui ex ignorantia quam ex Adamo hæreditariam accepimus, expostulant. Atque hoc sensu eadem verba à Theologis omnibus accipiuntur, post S. Thomam qu. 7. de potentia art. 7. ad 3. ubi sic habet: *Dicendum quòd ignorantia, quæ est omnino involuntaria, non est peccatum. Et hoc est quod Augustinus dicit: non tibi imputatur ad culpam, si invitus ignores: per hoc autem quod addit, sed si scire neglexeris, dat intelligere quòd ignorantia habet quod sit peccatum, ex negligentia procedente.* Item D. Augustinus tract. 89. hæc verba Joan. 15. exponens: *si non venissem, & locusus eis fuisset, peccatum non haberent, ait illos ad quos Christus non venit, & quibus non est locusus, excusationem habere, non de omni peccato suo, sed de illo quo in Christum non crediderunt.* Similia habet Divus Bernardus Epist. 77. dicens: *Si locusus fuisset, sed non eis, inobedientia culpam ignorantia excusaret.* Denique Augustinus lib. de quæst. veteris testamenti, relatus à Gratiano in decreto dist. 37. sic ait: *Ille ignorans potest excusari à pœna, qui à quo disceat non invenit.* Ubi glossa hæc verba: *Potest excusari à pœna, sic interpretatur, Id est, à peccato pro quo debetur pœna, vel à pœna æterna.*

222. Probatur secundò conclusio ex illo trito & communi Philosophiæ moralis principio: *Nemo peccat in eo quòd vitare non potest.* Quod D. Augustinus in libro de duabus animabus cap. 11. usque adeò esse notum & per se manifestum asserit, ut non solum à nemine ignoretur, sed & insuper à toto genere humano cantetur & declametur: *Nonne (inquit) ista cantant & in montibus Pastores, & in theatris Poete. & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magistri in Scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?* Probatur, inquam, conclusio ex illo trito & communi effato: quis enim magis necessariò peccat, quis culpam vitare minus potest, quam qui invincibiliter & sine propria culpa ignorat divinà lege prohiberi quod facit; quique ita animo comparatus est, ut si id malum esse suspicaretur, continuò omitteret? Quid, inquam, potestatem non peccandi longius remouet quam ignorantia invincibilis, quæ cognitionem ad vitandum culpam necessariam tollit, & mentem quæ voluntati ad agendum facem præferre debebat, omnino excæcat? Id non solum ratione naturali manifestum est,
Tom. III.

A sed etiam ex Jansenij principiis constat: ille enim libro de gratia Christi cap. 36. fateatur id duntaxat esse in potestate, quod sit à voluntate cum plena advertentia rationis, adeòque ex ejus mente, ignorantia quæ aliquid penitus nescitur, impedit quominus illud sit in nostra potestate. Unde nos. Medina 1. 2. qu. 76. art. 2. rectè observavit: *Idcirco ignorantiam invincibilem non imputari homini ad peccatum, quòd nemo obligetur ad impossibile.*

Tertiò suadetur conclusio ex D. Thoma 1. 2. qu. 90. art. 4. ubi sic discurrit: *Ad hoc quòd lex virtutem obligandi obtineat, quod est proprium legis, oportet quòd applicetur hominibus qui secundum eam regulari debent: talis autem applicatio fit per hoc quòd in notitiam eorum deducitur ex ipsa promulgatione: unde promulgatio ipsa necessaria est ad hoc quòd lex habeat suam virtutem: Sed promulgatio legis naturalis fit per dictamen rationis, intimantis homini ea quæ lege naturæ præscripta aut prohibita sunt: Ergo cum deest tale dictamen (ut contingit in illis qui ignorantia invincibili juris naturalis laborant) lex naturæ non obligat ad ejus observationem; subindeque ignorantia juris naturalis à peccato excusat.*

Probatur quartò conclusio ratione fundamentali. Illud excusat à peccato, quod tollit ab actu rationem voluntarij, redditque illum simpliciter involuntarium: Sed omnis ignorantia invincibilis hoc præstat: Ergo omnis ignorantia invincibilis à peccato excusat. Minor est certa, & expressè docetur à D. Thoma 1. 2. qu. 6. art. 8. ubi loquens de ignorantia antecedente & invincibili, ait quòd *talis ignorantia causat involuntarium simpliciter.* Idque patet ex definitione voluntarij, quod sic describitur: *Voluntarium est id quòd est à principio intrinseco cum cognitione:* Unde sicut illud causatur ex duplici principio, scilicet ex appetitu operante, qui est principium intrinsecum, & ex cognitione dirigente, & voluntati facem præferente; ita oportet quòd oppositum ejus, scilicet involuntarium, causeatur ex oppositis principiis, & proveniat vel ex eo quòd operatio est à principio extrinseco (ut contingit in his quæ ex violentia aut metu fiunt) aut quia tollitur, vel ligatur, aut turbatur cognitio, sicut fit per ignorantiam & passionem, ut in tractatu de actibus humanis disput. 1. fusè expendimus.

Major autem, quam Adversarij negant, contententes aliquid posse esse peccatum actuale, absque eo quòd sit voluntarium in actu secundo, probatur multipliciter. Primò ex Divo Augustino libro de vera relig. cap. 14. ubi ait: *Uique adeò peccatum voluntarium est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.* Et hoc ita manifestum est, ut nulla Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Idem repetit lib. 3. de libero arbit. cap. 17. & 18. & lib. 1. retract. cap. 9. ubi ait, quod *voluntas est quæ peccatur, & rectè vivitur.* Et lib. de duabus animabus cap. 11. dicit quòd *nec peccatum, nec rectè factum imputari cuiquam jussè potest, qui nihil fecerit propria voluntate.* Quibus ultimis verbis apertè declarat ad peccatum actuale non sufficere, quòd sit voluntarium voluntate capitis, sicut sufficit ad peccatum originale; sed requiri necessariò quòd sit voluntarium voluntate proprià illius qui peccat.

Secundò probatur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 74. 277.

- artic. 1. in corp. ubi sic discurre: *Cum proprium sit actuum moralium quod sint voluntarij, sequitur quod voluntas, qua est principium actuum voluntariorum, sive bonorum, sive malorum, qua sunt peccata, sit principium peccatorum: & ideo sequitur quod peccatum sit in voluntate sicut in subiecto.* Et in resp. ad 2. *Si defectus (inquit) apprehensiva virtutis nullo modo subjaceret voluntati, non esset peccatum nec in voluntate, nec in apprehensiva virtute, sicut patet in his qui habent ignorantiam invincibilem.* Et quaest. 76. art. 3. sic corpus articuli concludit: *Si sit talis ignorantia qua omnino sit involuntaria, sive quia est ejus quod quis scire non tenetur, talis ignorantia omnino excusat a peccato.*
228. Tertiò eadem Major probatur auctoritate trium Summorum Pontificum, Pij V. Gregorij XIII. & Urbani VIII. qui damnant hanc propositionem Michaelis Baij: *Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium: subindeque oppositam, nempe istam, Ad rationem & definitionem peccati pertinet ratio voluntarij, ut certam & indubitam supponunt.*
229. Quarto eadem Major suadetur ratione quam insinuat Divus Thomas loco primò citato. Peccatum est actus moralis & humanus: Sed de ratione actus moralis & humani est quod sit voluntarius, & deliberatus, ut docet idem S. Doctor 1. 2. quaest. 1. artic. 1. his verbis: *Illae actiones proprie humanae dicuntur, quae ex voluntate deliberata procedunt: si quae autem aliae actiones homini conveniant, possunt dici quaedam hominis actiones, sed non proprie humanae, cum non sint hominis in quantum est homo.* Ergo &c.
230. Confirmatur: Ut actus sit moralis & humanus, debet esse liber: cum libertas sit radix & fundamentum moralitatis, ut docet Divus Thomas in 2. dist. 24. quaest. 3. art. 3. dicens: *Ibi incipit genus moris, ubi primò dominium voluntatis invenitur:* Sed actus non potest esse liber, nisi sit voluntarius: cum ratio voluntarij essentialiter includatur in ratione liberi, sicut gradus superior in inferiori: Ergo actus non potest esse moralis, nec per consequens peccatum, seu malum morale, nisi voluntarius sit.
231. Denique probari potest conclusio ex variis absurdis & inconvenientibus, quae sequuntur ex adversa sententia. Si enim probabile falsum, quod invincibiliter creditur verum, nunquam à peccato excuset, in primis sequitur peccare eum, qui in concursu seu conflictu opinionum probabilium, probabiliorem, imò & probabilissimam eligit: Sed hoc absurdum est, & contra communem Theologorum sententiam, ut fateatur Wendrochius loco supra citato sect. 4. ubi docet è duabus opinionibus contrariis licere amplecti magis probabilem: Ergo &c. Sequela Majoris patet: Quia fieri potest ut opinio probabilior, imò & probabilissima, falsa sit, & à lege aeterna discordans: cum falsa, ut ait Aristoteles in lib. Topicorum, saepe sint probabiliora veris: Ergo si nullum probabile falsum, etsi invincibiliter existimeretur verum, à peccato excuset, sequitur eum qui in opinio- num probabilium conflictu, probabiliorem, imò & probabilissimam eligit sententiam, non excusari à peccato.

Secundò sequitur Jacob peccasse, cum primò accessit ad Liam, quam invincibiliter putabat esse suam uxorem: tunc enim fecit actum qui absolute & secundum se erat illicitus, & legi divinae contrarius, cum lex divina prohibeat ad non suam accedere. Nec potest aliter excusari Jacob à peccato, nisi dicendo ipsum tunc laborasse ignorantia invincibili. Sicut Genes. 20. Abimelech cum uxorem Abraham tulisset, putans esse sororem ejus, excusatur à peccato ratione ignorantiae invincibilis, ut passim interpretes docent, & colligitur ex verbis illis quae Deo mortem ipsi minitanti dixit, *Domine num gentem ignorantem & justam interficis?* praetendens (ut omnes solent facere ductu & instinctu luminis naturalis) excusandum esse à culpa, quod ignorans fecisset, & non desinere justum esse eum qui facit aliquid injustum, planè ignorans esse tale. Quam ejus existimationem confirmavit Deus, ita respondens: *Et ego scio quod simplici corde feceris, & ideo custodi te ne peccares in me.*

Tertiò sequitur ex hac sententia, plerumque esse fortunæ, & non voluntatis, quod homines peccent, vel non peccent, prout videlicet id quod agunt est conforme vel difforme juri naturali invincibiliter ignorato: quod absurdissimum est: cum vera & sola causa peccati sit voluntas creata, ut operans difformiter ad regulas morum, non verò casus aut fortuna.

Denique ex illa sententia sequitur incredibile conscientiae perplexitas, imò & peccandi hinc & nunc inevitabilis necessitas, quotiescumque aliquis probabiliter & bonà fide judicat aliquid sibi agendum esse, neque posse omitti sine peccato, & tamen illud naturali jure illicitum est. Peccabit enim id faciendo, juxta Adversarios, cum juxta ipsos ignorantia invincibilis juris naturalis à peccato non excuset: peccabit etiam non agendo, quia aget contra conscientiam, quae ipsi dicit hoc esse agendum: peccabit igitur quocumque se vertat, & sive hoc faciat, sive non faciat: quod non solum absurdum est, sed etiam à fide penitus alienum. Unde in censura Sorbonae anno 1560 die 27. Junij data, haec propositio ut haeretica proscritur: *Homo faciendo quod in se est, peccat, & non potest non peccare, faciendo quod in se est.* Cui similis est ista damnata à tribus Pontificibus supra nominatis in bulla contra Baium, *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod necessario facit.*

S. II.

Arcana Janseniana doctrina radix deregitur, & extirpatur.

CUM rectè dixerit Augustinus: *Radicem effodere atque extirpare compendium est,* non potest firmius conclusio nostra stabiliri, nec Janseij & Wendrochij doctrina efficacius confutari, quam ejus radicem extirpando: nam quae ex illa pullulare dicuntur & efflorescere, eadem operà succidentur.

Jansejus ergo lib. 2. de statu naturae lapsae cap. 2. & sequentibus, vulgare istud pronunciatum, quo Philosophorum & Theologorum Scholae omnes personant: *Ignorantia invincibilis excusat à peccato,* falsum esse pronuntiat, duplicemque ignorantiam invincibilem distinguit, unam juris naturalis, alteram juris

positivi; & docet hanc à peccato excusare, non verò illam; quia (inquit) ignorantia juris naturalis à peccato originali profuit, & in Adamo nobis voluntaria fuit (quod ad peccatum actuale sufficere existimat) non verò ignorantia juris positivi. Cujus differentia rationem hanc reddit cap. 6. tanquam radicem arcane hujus doctrine, quia scientia juris naturalis humanæ nature connaturalis est, eique debita naturaliter, & illa fuissent omnes præditi in statu innocentia; & idèdè ejus ignoratio est vitiosa, nec potuit nisi in pœnam peccati infligi: secus autem cognitio juris positivi, etiam divini; quia quod feratur lex divina positiva, pendet à libera Dei voluntate, & idèdè ejus scientia neque humanæ, neque angelicæ naturæ connaturalis est.

236. Ignoram fuisse hæcenus tam reconditæ doctrinæ radicem dicit Jansenius, sed falsò: eam enim expressè tradit Hieronymus Zanchius partim Lutheri, partim Calvini sectator lib. 1. tract. Theolog. cap. 12. thesi 1. ubi post longam de ignorantia juris naturalis disputationem, ita concludit. *Summa: Omnis ignorantia eorum que quis scire tenetur, peccatum est: quia cum lege, quæ jubemur illa cognoscere, pugnat, sive ea cognoscere jam possis, sive non possis. Quod enim jam non possis, peccato Adæ, quod tuum est, quia omnes in eo peccaverunt, factum est. Quare falluntur Scholastici, cum talem ignorantiam, quam invincibilem vocant, idèdè à peccato excusant, quia invincibilis est, ut loquuntur. Quamquam evincere possumus, eam non esse simpliciter invincibilem, cum voluntarium Adæ peccatum sit consequuta.* En arcana hujus doctrine Scholasticis hæcenus ignotæ radicem: cui securim adhibeo, & duo præcipua ejus capita sigillatim aggredior.

237. Et primò quod ait Jansenius ignorantiam juris naturalis non excusare à peccato, quia originalis peccati pœna est, manifestè falsitatis convincitur: Quia si hæc ratio valeret, sequeretur motus concupiscentia prævenientes consensum voluntatis, imò & ipsi repugnantes, esse verè & propriè peccata homini imputabilia; cum fomes concupiscentia, seu rebellio appetitûs sensitivi, ex peccato originali proveniat: Hoc autem repugnat Tridentino sess. 1. cap. 5. dicente *concupiscentiam nocere non posse non consentientibus*: & Augustino lib. 2. in Julian. cap. 9. lib. 1. contra duas epist. Pelagian. cap. 1. & lib. de civit. cap. 25. ubi sic ait: *Illæ concupiscentialis inobediencia, si absque culpa est in corpore dormientis, quanto magis in corpore non consentientis?*

Item infidelitas negativa esset peccatum; cum illa pariter à peccato originali proveniat, & sit reprobationis effectus, cuius causa est originale peccatum, ut docet Jansenius lib. 10. de gratia Christi cap. 3. Hoc autem falsum & erroneum esse patet: Primò ex Bulla trium Pontificum supra nominatorum, contra Bajum, in qua damnatur hæc propositio: *Infidelitas purè negativa; in his quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.* Secundo ex Augustino Epist. 10. dicente: *In illis qui non audierunt, neque potuerunt, pœna peccati est non credere, non autem peccatum.* Tertio ex D. Thoma 2. 2. qu. 10. art. 1. ubi expressè docet, quod si infidelitas accipitur secundum negationem puram, sicut in illis qui nihil audierunt de fide, non habet rationem peccati, sed magis pœne: quia talis ignorantia ex peccato primi parentis consecuta est.

A Sequeretur etiam ex eodem Jansenij principio, quicquid malè faciunt infanti & phrenetici, esse peccatum, & culpabiliter agere cœcum à nativitate, qui volens v. g. canem abigere, hominem percutit, ignorans invincibiliter eum adesse. Nam phrenetici, infania, & cœcitas corporalis, aliæque generis humani miseriae, sunt etiam effectus & pœnæ originalis peccati, & ab eo ut rivuli à fonte profluunt, sicut docet Adversarius lib. 3. de statu naturæ puræ cap. 11. 14. & 15. Hæc autem absurdissima esse, & à communi hominum sensu penitus aliena, quis non videat? Unde cum Augustino lib. 1. de peccat. meritis cap. 36. similem absurditatem diluente, exclamare possumus: *Dicant ista qui ausi fuerint, audiant qui voluerint, credant qui poterint.* Vel hæc verba ejusdem S. Doctoris lib. 3. contra Julian. cap. 3. Jansenianis applicare: *Mira sunt quæ dicitis, nova sunt quæ dicitis, falsa sunt quæ dicitis. Mira stupemus; nova cavemus, falsa convincimus.*

Firmior non est ejusdem fundamenti pars altera, quæ docet Jansenius ignorantiam juris positivi idèdè excusare à peccato, quia non est in pœnam peccati infligenda. Nam primò gratis illud dicit, cum nullum S. Augustini, vel Doctoris alterius testimonium proferat, quo probet ignorantiam legis positivæ, peccati pœnam non esse.

Deinde Sanctis Augustino & Hieronymo apertè repugnat, qui cum adversus Pelagianos contendunt ignorantiam malam esse, & peccatum (id est defectum ex originali peccato procedentem, ut infra ex Augustino patebit) plurima ignorantia facti & juris positivi exempla producant: ut illud Genes. 20. ubi actio Regis Abimelech accipientis in uxorem Saram, quam invincibiliter ignorabat esse conjugem Abraham, peccatum dicitur; & illud Num. 35. ubi qui fortuito occiderit, putà qui hominem interfecerit, credens esse feram (quæ est etiam ignorantia facti) jubetur recurrere ad civitates refugij, ibique manere, donec summus sacerdos moriatur: Item illud Levit. 5. & 22. ubi homini, qui per ignorantiam facti, aut juris positivi, aliquid immundum tetigit, aut sanctificatum comedit, tanquam pro peccato sacrificium offerre præcipitur. Et tandem illud Apostoli: *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate*, quod de ignorantia legis Evangelicæ, non verò legis naturalis, esse intelligendum manifestum est.

Tertio: Infidelitas negativa est ignorantia alicujus legis positivæ, scilicet Evangelicæ: Sed illa est pœna originalis peccati, & ex peccato primi parentis consecuta est, ut docent S. Augustinus & D. Thomas supra relati: Ergo ignorantia legis positivæ est pœna originalis peccati.

E Quarto: Nulla miseria, nullumque malum reperitur in homine, quod non sit pœna originalis peccati, ut docet Jansenius lib. 3. de statu naturæ puræ cap. 10. & 11. Sed ignorantia legis positivæ, ad salutem necessaria, est magnum malum & miseria: Ergo etiam ignorantia legis positivæ divinæ à peccato primi parentis orta est, & est unum ex quatuor vulneribus à peccato originali causatis, de quibus agit S. Thomas 1. 2. qu. 87. art. 3.

Denique: Etsi lex divina positiva à libera Dei voluntate dependeat, si tamen re ipsa lata fuerit, non potuerit ejus ignorantia in statu innocen-

tia reperiri; cum ab illo felicissimo statu debuerit abesse omne malum; omnique miseria, & ignorantia legis divinae latae, & ad salutem necessaria, non exiguum malum & miseria sit: Ergo ignorantia legis divinae positiva, in statu naturae lapsae, est poena peccati. Consequentia pater: quia juxta doctrinam Iansenij, ignorantia omnis, quae in statu innocentiae contingere non potuit, poena peccati est. Non potest ergo subsistere discrimen illud, quod inter ignorantiam juris naturalis, & ignorantiam juris positivi Iansenius statuit, subindeque nec radix atcanæ hujus doctrinae; nec (ut perbellè ait quidam Recentior) à radice tam vitiosa alios sperare fructus licet, quàm qui arboribus Sodomei lacus ripe adsitis profunduntur, qui cum exteriori cute vestiantur amœna & eleganti, nihil tamen præter fuliginem atque putredinem continent.

S. III.

Convelluntur præcipua fundamenta Iansenij.

239. **C**ONTRA nostram sententiam in primis obijci possunt plura Scripturæ loca, quibus nonnulla facta ex ignorantia, appellantur peccata, ut Genes. 20. actio Regis Abimelech accipientis in uxorem Saram, quam invincibiliter ignorabat esse conjugem Abrahæ, peccatum dicitur. Et Levit. 5. statuuntur sacrificia offerenda pro illis qui peccaverint ex ignorantia. Unde ad Hebræos 9. Apostolus ait; quod semel in anno solus Pontifex intrabat in tabernaculo, quod sancta sanctorum dicebatur, non sine sanguine quem offerebat pro sua & populi ignorantia. Item David Psal. 24. inter peccata sua commemorat ignorantias, sic orans: *Delicta juventutis meae, & ignorantias meas ne memineris.* Denique Luca 12. dicitur quod servus, qui non cognovit voluntatem Domini sui, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.

240. Respondeo primò, hæc Scripturæ testimonia obesse magis quàm prodesse Adversariis: cum fere omnibus illis in locis sermo sit de ignorantia facti, vel juris positivi, quam, si est invincibilis, fatentur illi excusare à peccato.

Secundò respondeo, in his locis sermonem esse de ignorantia vincibili, quam fatemur non excusare à peccato: ut enim ait D. Bernardus episcopus, 77. supra citata, *Multa scienda nesciuntur, aut sciendi incuria, aut discendi desidia, aut vercundia inquirendi; & quidem ejusmodi ignorantia non habet excusationem.* Unde ad primum, vel dicatur actionem Regis Abimelech, uxorem Abrahæ ignoranter accipere volentis ad conjugium, vocari peccatum materialiter, quia erat illicita ex natura rei; non verò formaliter, quia ob defectum cognitionis & scientiæ non erat culpabilis, ut antea exposuimus: vel ignorantiam illam fuisse vincibilem, ut docet Henricus de Gaudavo quodlib. 12. qu. 25. ubi sic ait: *Abimelech revera peccasset, si cognovisset Saram, etiam ipsa accepta in uxorem: quia non sufficienter inquisivit an fuisset uxor Abrahæ, &c.* Illud ipsum iidem fere verbis tradit Hugo Cardinalis in caput 20. Genesim.

Ad secundum & tertium similiter dico, in veteri lege statui offerenda esse sacrificia pro illis qui peccaverant ex ignorantia vincibili & culpabili. Unde Summus Sacerdos semel in anno, in taber-

naculo, quod sancta sanctorum dicebatur, intrabat, ut offerret sanguinem pro sui & populi ignorantibus, aliquo modo voluntariis & vincibilibus; de quibus etiam loquitur Propheta, dum ait: *Delicta juventutis meae, & ignorantias meas ne memineris.*

In ultimo sermo est de sermo non penitus ignorante præceptum domini, sed ad illud ex negligentia non advertente, seu ex ignorantia vincibili & culpabili illud ignorante, ut exponunt Magister in 2. dist. 22. & D. Thomas in catena in Lucam cap. 12. ubi hæc verba Theodoretii refert: *Hic obijciunt aliqui: merito punitur, qui sciens voluntatem domini non persequitur. Sed cur punitur ignorans? quia cum ipse potuisset, noluit, sed pigritans ipse fuit ignorantie sue causa.*

Opponit secundò Iansenius duo insignia D. Augustini testimonia. Primum desumitur ex libro de gratia & lib. arbit. cap. 3. ubi sic ait: *Illam ignorantiam, quæ non est eorum qui scire nolunt, sed eorum qui tanquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, ut sempiterno igne non ardeat; si propterea non creditur, quia non audivit omnino quod crederet, sed fortassis ut mitius ardeat: non enim sine causa dictum est: effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt.* Quæ verba non possunt exponi de ignorantia vincibili, cum S. Doctor non loquatur de ignorantia eorum qui scire nolunt, sed eorum qui simpliciter nesciunt. Alter locus habetur Epistol. 105. ubi idem S. Doctor hæc habet: *Humana superbia, tanquam presumens de viribus liberi arbitrii, excusatum se putat, quando ignorantia, non voluntatis est quod peccat.* Quo etiam testimonio putat Iansenius invictè se probare ignorantiam invincibilem juris naturalis non excusare à peccato.

Verùm hæc testimonia magis ei nocent quàm profint; cum D. Augustinus ibi expressè agat de ignorantia uris positivi, quam Iansenius docet excusare à peccato, quando invincibilis est: loquitur enim de ignorantia Evangelij, ut pater ex verbis illis: *Si propterea non creditur, quia non audivit omnino quod crederet.* Unde ad primum respondeo, D. Augustinum ibi loqui de ignorantia vincibili legis Evangelicæ, quam docet non excusare à peccato infidelitatis. Ita ipsum intelligit & interpretatur Magister sententiarum in 2. dist. 22. ubi ait: *Est autem ignorantia triplex, & eorum scilicet qui scire nolunt cum possint; quæ non excusat, quia & ipsa peccatum est: & eorum qui quasi simpliciter nesciunt, non renuentes, vel proponentes scire; quæ neminem plene excusat, sed sic fortasse ut mitius puniatur.* Unde Augustinus ad Valentinum (lib. de gratia & lib. arbit. cap. 3.) *ignorantia quæ non est eorum qui scire nolunt, sed qui tanquam simpliciter nesciunt, nullum sic excusat, ut aeterno igne non ardeat, sed fortasse ut mitius ardeat.*

Hanc interpretationem plurima confirmant. 243. Primò quia non ait S. Augustinus illam ignorantiam esse eorum qui simpliciter nesciunt, sed qui TANQUAM simpliciter nesciunt: hæc autem particula tanquam, satis judicat sermonem non esse de ignorantia profus invincibili. Secundò statuit hanc ignorantiam neminem sic excusare, ut sempiterno igne non ardeat, sed FORTASSE ut mitius ardeat: si verò de ignorantia invincibili loqueretur, non adjecisset fortasse; nihil enim certius, illum mitius saltem puniendum, qui ex ignorantia invincibili peccavit, quàm

qui peccavit ex malitia, vel ex ignorantia vincibili & culpabili. Sed idcirco vocem illam inferuit, ut innueret se loqui de ignorantia vincibili, non affectata, sed neglecta; aliquando enim negligentia ex qua procedit, potest esse tam modica, quod si contingat ex illa aliquid mali agi, possit actus ille aliquo modo excusari, subindeque mitius puniri. Tertio confirmatur exemplo servi nescientis voluntatem domini &c. quod Augustinus ante verba recitata adducit: nam ut observat Theodoretus supra relatus, *Ille puniatur ignorans, quia cum scire potuisset, noluit, sed peccatis ipse fuit ignorantia sua causa.*

244. Ad secundum similiter dico, hæc Augustini verba, ad Evangelij, non verò juris naturalis ignorantiam referri, subindeque non favere Adversariis, qui fatentur ignorantiam invincibilem juris positivi excusare à peccato. Ibi ergo intendit reprehendere Pelagianos, qui adeò de viribus liberi arbitrij præsumebant, ut existimarent ad credendum gratiam internam non esse necessariam, sed sufficere sibi revelationem extrinsecam mysteriorum fidei, adeoque hanc prætererent excusationem, *non audivimus, adeò non credidimus*, quam vanam esse ibidem docet, quia quod non audiverint, pœna peccati est. Ejus verba sunt: *Ac per hoc inexcusabilis est omnis peccator, vel reatu originis, vel additamento propria voluntatis, sive qui novit, sive qui ignorat: quia & ipsa ignorantia in his qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est; in eis autem qui non potuerunt, pœna peccati.*

245. Objicit tertio Janfenius: D. Augustinus & D. Hieronymus in concertationibus quas habebant cum Pelagianis, sæpe afferbant ignorantiam eorum qui intelligere non potuerunt, sive quæ erat necessitatis & non voluntatis, peccatum esse, & pœnam peccati: Sed hæc ignorantia est invincibilis, ut patet: Ergo juxta illos SS. Patres ignorantia invincibilis est culpabilis & peccaminosa.

246. Confirmatur: Augustino & Hieronymo hac in re consonant Orientales illi Antistites, qui Diospoli in Palestina synodaliter congregati, Pelagium Hæresiarcham ad proferendam in se suamque sententiam, Episcopalis districtione coarctarunt; quos numero quatuordecim nominatim expressos Augustinus in confirmationem suæ sententiæ adversus Iulianum lib. 1. cap. 5. adducere non dubitavit. Coram his in Synodo, præfente Hæresiarchâ Pelagio, recitata fuere quædam capitula de libro Celestij Heretici excerpta, quorum unum erat: *Oblivio & ignorantia non subjacent peccato, quoniam non secundum naturam eveniunt, sed secundum necessitatem.* Finitâ recitatione Synodus dixit: *Quid ad hæc que lecta sunt capitula dicit præfens Pelagius Monachus? Hæc enim reprobat Sancta Synodus, & Sancta Dei Ecclesia Catholica.* Ita refert Augustinus lib. de gestis Palestinis cap. 19. Planum igitur est, juxta mentem tam illius Synodi, quam Augustini, eam hac in parte approbantis, oblivionem & ignorantiam subjacere peccato, non solum quando eveniunt secundum voluntatem, sed etiam quando secundum necessitatem. De solo enim posteriori isto casu viguit controversia Catholicorum cum Pelagianis, non autem de priori: neque enim Pelagiani dubitabant, quin oblivio & ignorantia subjacerent peccato, quando evenissent secundum voluntatem. Unde Augustinus lib. 1. de natura & gratia cap. 17. lo-

quens de Pelagio, & refellens quandam ejus librum seu tractatum, sic ait: *Tractat etiam iste de peccatis ignorantia, & dicit hominem prævigilare debere, ne ignoret, adeoque esse culpandam ignorantiam, quia id homo nescit negligentia sua, quod adhibita diligentia scire debuisset: dum tamen omnia potius dispuret, quam ut oret & dicat, Da mihi intellectum ut discam mandata tua.* Ergo juxta Augustinum, & Patres Synodi Diospolitanae, ignorantia invincibilis subjacet peccato, subindeque quod ex tali ignorantia committitur, peccatum est.

247. Respondeo primò: Ut hoc argumentum, ejusque confirmatio Adversariis profint, ipsis probandum incumbere, Pelagianos locutos fuisse de sola ignorantia invincibili juris naturalis, & non de ignorantia facti vel juris positivi (quippe quæ excusatur à peccato, juxta doctrinam Janfenij) & errorem Celestij eodem sensu damnatum fuisse à Synodo Palestina, impugnatumque ab Augustino, Hieronymo, & aliis fidei defensoribus. At hoc nulla ratione probari potest, imò potius oppositum manifestè patet, tum ex propositione Celestij damnata à prædicta Synodo, quæ generalis est, & omnem ignorantiam & oblivionem invincibilem comprehendit: Tum etiam ex ratione quam suæ condemnationi subjungit Synodus post verba supra recitata: *Cum in lege sacrificia pro ignorantia, sicut pro peccato offerantur.* Nam ex Leviticis 5. & 22. aliisque locis manifestum est, offerri debuisse in lege sacrificia pro ignorantia facti & juris positivi. Addo SS. Patres Augustinum & Hieronymum, dum contra Pelagianos disputant, & contra ipsos contendunt, ignorantiam malam esse, & peccatum, plurima ignorantia facti & juris positivi, quæ supra retulimus, exempla producere.

248. Respondeo secundò, cum S. Augustinus, alique Patres, ignorantiam, & quod ex illa fit, peccatum esse aiunt, de ignorantia vincibili loqui, & de ipsa pariter debere intelligi definitionem Palestinæ Synodi damnantis propositionem Celestij. Patet hoc ex Augustino libro de gestis Pelagij cap. 18. ubi cum hanc Celestij propositionem recitasset: *Oblivionem & ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem,* ad eam confutandam, sive ex sua, sive ex Palestinorum Episcoporum sententia, hæc subdit: *Cum David dicat, Delicta juventutis meæ & ignorantias ne memineris, cum in lege sacrificia pro ignorantia, sicut pro peccato offerantur.* Et lib. 3. de lib. arbit. cap. 18. & lib. 1. retract. cap. 9. utitur his verbis Apostoli: *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci.* ut quædam esse ignorantia peccata confirmet. At in illis omnibus locis fit mentio de ignorantia vincibili, præsertim in ultimo: unde D. Thomas 1. 2. qu. 86. art. 4. ignorantiam quæ indirectè voluntaria est, atque adeò vincibilis, peccatum extenuare inde probat, quod Apostolus dicat: *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci.* Quem S. Doctoris locum ita Conradus illustrat: *Patet quod verbum Apostoli intelligitur de ignorantia, quæ fuit causa peccati, non tamen fuit invincibilis, sed vincibilis.* Ergo D. Augustinus, & Patres Palestinæ Synodi, non loquuntur de ignorantia invincibili, sed vincibili.

249. Nec obstat quod allegatur in contrarium, nempe Pelagianos non negasse ignorantiam vincibilem esse culpabilem, & subjacere peccato,

sed potius hoc expresse afferuisse Pelagium, ut A refert Augustinus supra relatus. Non obstat, inquam, quia hoc familiare Pelagianis fuit, ut Catholicorum argumentis oppelli, cederent non-nihil, atque ut dogmatis sui partem tuerentur, alia quaedam remitterent: sic ab illis tandem S. Augustinus extorsit, ut faterentur fieri in baptismo remissionem peccatorum, & Christi gratiam, non in solo libero arbitrio gratis concessio, nec in solis exemplis, aut lege atque doctrina forinsecus sonante, sed etiam in interna illuminatione intellectus, & interna excitatione voluntatis consistere, ut patet ex Augustino lib. de gratia Christi cap. 7. & 10. Quid ergo mirum, quod similiter in posteriori cum eodem S. Doctore certamine Pelagius profiteri coactus fuerit, quod in priori pertinaciter negabat, nempe ignorantiam vincibilem esse culpabilem, & subjacere peccato?

250. Adde quod Pelagiani existimabant omnem ignorantiam, quæ viribus naturæ superari non poterat, etsi viribus gratiæ vinci posset, excusare à peccato: quia ipsi non admittebant veram & propriè dictam gratiam esse necessariam ad cognoscendas veritates supernaturales. Contra quem errorem disputabant SS. Patres, præsertim Augustinus & Hieronymus, & contendebant eos esse culpabiles, qui negligunt precibus à Deo postulare & impetrare gratiam, & lumen supernaturale necessarium ad expellendam ignorantiam veritatum supernaturalium, quæ viribus naturæ vinci & superari non potest. Item Concilium Palestinum contra eos definit talem ignorantiam non excusare: quia vincibilis est virtute gratiæ, & per orationem expelli potest. Unde Augustinus lib. 1. de natura & gratia cap. 17. supra laudato, reprehendit Pelagium, quod omnia potius disputet, quam oret & dicat: *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua.*

251. Non obstat etiam quod in hac Celestij propositione, quam damnat Synodus Palestina: *Oblivio & ignorantia non subjacent peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem*, hæc posteriora verba ignorantiam invincibilem videantur excludere. His enim verbis excluditur quidem illa ignorantia, cujus voluntas ipsa causa est, quæque affectata, seu directè voluntaria appellatur, quia secundum voluntatem evenit, voluntate nimirum illam procurante & affectante; at non ea quæ ex voluntate originem non trahit, quæque idcirco tantum indirectè volita nuncupatur, quod voluntas ad eam depellendam non adhibeat diligentiam omnem quam potest & debet. Vel etiam dici potest, ignorantiam illam esse necessitatis, & non voluntatis, respectu naturæ nudæ, & viribus gratiæ destitutæ, non verò respectu naturæ ad ordinem supernaturalem elevatæ; nam respectu illius talis ignorantia non est necessitatis, sed voluntatis negligentis postulare à Deo lumen & auxilium supernaturale ad eam vincendam ac depellendam.

252. Denique ad principale argumentum, & ejus confirmationem responderi potest, quod sicut concupiscentia in baptizatis, etsi non sit verè peccatum, dicitur tamen peccatum; eò quod materialiter peccatum sit, & in peccati pœnam inflicta, ut docet Augustinus lib. 5. contra Iulian. cap. 3. & ex eo Tridentinum sess. 5. can. 5. ita ignorantia invincibilis in baptizato non est verè peccatum, appellatur tamen peccatum à S. Au-

gustino & Patribus Synodi Palestina, quia materialiter peccatum est, & in pœnam irrogata: *Ignorantia enim & fomes sunt materialia in peccato originali, sicut conversio ad bonum commutabile in peccato actuali*: inquit S. Thomas qu. 3. de malo art. 7.

Hanc responsonem validè confirmat celebris Augustini locus ex libro 5. de libero arbitrio cap. 19. ubi sic ait: *Illud quod ignorans quisque non rectè facit, & quod rectè volens facere non potest, idè dicuntur peccata, quia de peccato illo libere voluntatis (nempe Adami) originem ducunt. Illud enim præcedens meruit ista sequentia. Nam sicut linguam dicimus non solum membrum quod movemus in ore dum loquimur, sed etiam illud quod hujus membri motum consequitur, id est formam tenoremque verborum, secundum quem alia dicitur lingua græca, alia lingua latina: sic non solum peccatum illud dicimus, quod propriè vocatur peccatum, libera enim voluntate & a sciente committitur; sed etiam illud quod jam de hujus supplicio consequatur necesse est.*

Hæc solutio seu interpretatio præsentem difficultatem plenè evacuat: nam cum Pelagiani negarent peccatum originale ab Adamo in posteriores per generationem traduci, consequenter etiam negabant concupiscentiam & ignorantiam ab eo derivari, & dicebant eas esse naturales defectus, & non peccati supplicia, ut testatur Augustinus lib. de dono persever. cap. 11. his verbis: *Dicunt Pelagiani ignorantiam & difficultatem (id est concupiscentiam ex qua oritur difficultas ad bonum honestum) sine quibus nullus homo nascitur, primordia, non supplicia esse natura. Hinc laudes illæ, quibus Iulianus in omnibus ferè operibus suis concupiscentiam exornat, cum illam, naturale bonum, & ejus motus, naturaliter bonos appellat. Concupiscentia naturalis (ejus verba sunt apud S. Augustinum lib. 3. contra ipsum cap. 3) qui modum tenet, bono bene utitur; qui modum non tenet, bono malè utitur. Nec minor curâ ignorantiam commendavit: nam eodem lib. cap. 19. contendit perfectam ignorantiam bonam esse, & justitiam appellari: *Ex hoc, inquit, intelligi debet perfectam ignorantiam, justitiam nominari, quia dixit Deus ad Abimelech, qui cum Sara erat concubivurus, ignorans quod uxor esset aliena: & ego sciebam, quia in corde mundo fecisti hoc.* Ut ergo hunc Pelagianorum errorem Augustinus & Patres Synodi Palestina destruerent, dicebant ignorantiam subjacere peccato, imò & esse peccatum; quia materialiter peccatum est (cum ignorantia & fomes sint materialia in peccato originali, ut ex D. Thoma supra vidimus) & est effectus originalis peccati, cum in pœnam illius irrogetur.*

Objicit quartò Janfenius: Ignorantia juris naturalis per culpam primi parentis in hominum mentes invecata est; si enim felicissimus innocentia status perseverasset, homines in eo nihil ignorassent eorum quæ ad jus naturale pertinent: Ergo cum culpa Adami sit hominibus voluntaria; quia omnium hominum voluntates in voluntate Adami, ut totius humani generis capitis, quodammodo continebantur, ignorantia invincibilis ex ea fluens & proveniens, ipsi voluntaria censetur, subindeque mala & culpabilis est.

Huic argumento, quod est præcipuum fundamentum & veluti Achilles Janfenij, patet solutio ex dictis S. præcedenti, ubi primò ostendimus, quod si hoc argumentum valeret, probaret non

non solum ignorantiam invincibilem juris naturalis, sed etiam ignorantiam invincibilem juris positivum, esse malam & culpabilem, cum illa pariter à peccato originali proveniat, & per culpam primi parentis in hominum mentes invecata sit. Ostendimus etiam quod est peccatum originale sit nobis voluntarium voluntate capitis, quantum ad privationem gratiæ & justitiæ originalis, quæ in pœnam illius spoliati sumus, tamen omnes effectus ex eo promanantes non censentur nobis voluntarij & culpabiles; alioquin infidelitas negativa, & motus inordinati concupiscentiæ, prævenientes consensum voluntatis, imò & ei repugnantes, essent peccata; cum infidelitas negativa, & fomes concupiscentiæ, sint effectus & pœnae originalis peccati. Unde egregiè D. Thomas in 2. dist. 30. qu. 1. art. 2. in corp. *Oportet (inquit) quod secundum hoc quod aliquid rationem culpa habet, secundum hoc ratio voluntarij in ipso reperiat. Sicut autem est quoddam bonum quod respicit naturam, & quoddam quod respicit personam; ita etiam est quoddam culpa natura, & quoddam persona. Unde ad culpam persone requiritur voluntas persona, sicut patet in culpa actuali, quæ per actum persone committitur: ad culpam verò nature (id est originale peccatum) non requiritur nisi voluntas in natura illa.* Cum ergo ignorantia invincibilis juris naturalis non sit voluntaria voluntate persona, esto sit voluntaria voluntate nature, sicut peccatum originale à quo fluit; non est peccatum formaliter, sed tantum materialiter, ut ex supra dictis patet.

Objicies quintò: Non potest dari ignorantia invincibilis de jure naturali, sicut nec de existentia Dei: Ergo omnis ignorantia juris naturalis, vincibilis & culpabilis est, subindeque à peccato non excusat. Consequentia manifesta est, Antecedens verò docetur à pluribus antiquis Theologis, quos refert Vazquez in 1. 2. disp. 120. cap. 2. Inter quos præcipui sunt Albertus Magnus, Aletis, D. Bonaventura, Guillelmus Parisiensis, Durandus, Gabriel, & Adrianus. Imò Gerson lib. de vita spirituali lect. 14. corol. 3. testatur eam sententiam esse concordem: *Quidquid sit (inquit) de ignorantia facti aut juris humani positivi, concors est sententia, nullam in his quæ legis divinae sunt, cadere ignorantiam invincibilem.* Favet etiam D. Thomas 1. 2. qu. 91. art. 2. in corp. ubi docet jus naturale esse conceptionem homini naturaliter inditam, quæ dirigitur ad convenienter agendum in propriis actionibus, & quandam legis aeternæ in creatura rationali participationem, juxta illud Prophetae Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.*

Respondeo, in jure naturali tria esse genera præceptorum: quædam norissima & universalissima, quæ non tantum dicenda sunt præcepta, quam præceptorum omnium principia; cujusmodi sunt ista: *Bonum est faciendum: Malum est fugiendum: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* Ad hæc reduci possunt quædam ex præceptis Decalogi, quæ ex eis nullo negotio à quovis ratione utente citò deducuntur: ut quod Deus sit colendus, quod parentes sint honorandi, &c. Alia sunt, quæ licet immediate etiam ex iisdem principiis inferantur, non tamen ita facile & evidenter sicut ea quæ modò diximus: hujusmodi sunt alia præcepta Decalogi, ut non furari, non mentiri &c. Alia denique sunt præcepta in jure naturali non per se nota, sed velut conclusiones aliorum quæ diximus, & quæ non nisi discursu

Tom. III.

& labore ex eis deducuntur. Quamvis ergo omnes conveniant, quod non possit dari ignorantia invincibilis de præceptis primi & secundi generis; certum tamen & indubitatum est apud Theologos, de ultimis posse dari ignorantiam invincibilem, nedum apud rudes & agrestes, sed etiam apud doctos & litteratos, qui sæpe dubitant, & aliquando in contrarias dividuntur sententias, an aliquid jure nature vel jure tantum positivo præceptum aut prohibitum sit. Plures etiam graves Theologi existimant, apud rudes & indisciplinatos posse dari ignorantiam invincibilem, saltem per aliquod temporis spatium, de præceptis tertiæ classis, imò & toto tempore vitæ, si hujusmodi præcepta negativa, v. g. non occidere, non furari, non mentiri, considerentur ut vestita aliquâ circumstantiâ, vel conditione; sicut furari ad dandam elemosynam, mentiri ad propriam vel alienam vitam tuendam, occidere eum qui est morti proximus, ne diu agonizet. Unde refert Vazquez ubi supra disp. 122. cap. 2. se vidisse rusticum, qui pium existimabat, ægrum jam jam moriturum in alteram partem versare, quò citius exhalaret animam, ne diu mortis dolore detineretur: neque unquam id illicitum, imò honestum & pium semper illi apparuisse; eumque factò sufficienti examine à se deprehensum ignorantiam invincibili laborasse. Unde cum Albertus Magnus, Aletis, D. Bonaventura, & alij antiqui Theologi supra citati, docent non posse dari ignorantiam invincibilem juris naturalis, loquuntur de jure naturali, ut continet præcepta primi & secundi generis, non verò de præceptis tertiæ & quartæ classis. Eodem modo intelligendus est D. Thomas, cum docet jus naturale esse conceptionem homini naturaliter inditam: hoc enim verum est de jure nature, ut dicit notissima illa & generalissima principia morum, quæ nullo indigent discursu, sed statim habitâ notitiâ terminorum, ipso lumine naturalis rationis innotescunt; non verò de aliis, quæ non nisi discursu & labore ex istis deducuntur.

S. IV.

Diluuntur præcipua argumenta Wendrochij.

LICET ex principiis jam statutis facile solvi possint præcipua fundamenta Wendrochij; ne tamen quicquam insolutum maneat, ea breviter hîc referemus ac diluamus.

In primis ergo probat auctoritate Doctoris Angelici, opinionem probabilem falsam, & juri naturali repugnantem, neminem à peccato penitus eximere, & tria adducit ejus testimonia ex quodlibetis desumpta. Primum habetur quodlib. 8. art. 13. ubi S. Doctor ait: *Illud quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam.* Secundum sumitur ex quodlib. 9. art. 15. ubi dicit: *Error quo non creditur esse peccatum mortale quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto.* Tertium depromit ex quodlib. 3. art. 10. ubi sic habet: *Nullus excusatur, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistri; in talibus enim ignorantia non excusat.*

Addit S. Doctorem hanc doctrinam ex ingenio proprio non peperisse, sed ex certissimis Scripturæ oraculis desumpsisse. Quid enim clarius (inquit) quam illa Christi vox: *si cæcus cæco ducatur præter, ambo in foveam cadunt?* Quis autem neget cæcum esse, qui opinionem

R 1

probabilem falsam sequitur, cum veritatem, id est verum lumen non cernat? Corruet ergo ipse in foveam, si secutus fuerit fallax illud lumen, quod ipsi falsitatem exhibet, similitudine veritatis indutam. Quid validius (addit) quam iste Proverbiorum locus: *Est via quae videtur homini rectissima, & novissima illius ducunt ad mortem?* Quid enim aliud via, quae videtur recta, & non est, nisi falsa probabilitas? Omnino certe conscientia illa probabilis aberronea nihil differt, cum falsum amplectitur: Ergo falsa probabilitas, quantolibet suffragantium numero, seu adventitia autoritate muniatur & juvetur, non excusat à peccato, sed ducit ad mortem.

261. Id confirmat exemplo desumpto ex Evangelio. Nulla enim (inquit) opinio falsa probabilior fuit, quam ea, quae Iudaei, quibus minus bene cum uxoribus conveniebat, fas sibi esse censebant dare illis libellum repudij; nullus siquidem apud ipsos doctus id suspicabatur illicitum: & tamen ex Christi verbis, qui repudium tantum ad duritiam cordis declarat Iudaeis esse concessum, & dimissam ab aliquo uxorem sine adulterio duci non posse, constans Patrum traditio concludit nunquam Iudaeis repudium licuisse.

262. Addit aliqua SS. Patrum testimonia, praesertim illud Tertulliani de spectaculis cap. 20. *Erramus, nusquam & nunquam excusatur quod Deus damnat: nusquam & nunquam licet, quod semper & ubique non licet.* Et illud D. Bernardi de praecip. & dispens. cap. 14. quod probabilitates falsas (inquit) funditus disjicit: *Ut interior oculus verè sit simplex, duo illi arbitror necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem: nam si bonum quidem diligit, sed verum non eligit, habet quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam, & nescio quomodo iudicio veritatis vera esse possit cum falsitate simplicitas.*

263. Respondeo primò, haec testimonia magis nocere, quam prodesse Wendrochio: Tum quia haec generaliter probant, ea quae fiunt ex ignorantia sive juris naturalis, sive positivi, non excusari à peccato; & tamen ille lect. 3. s. 7. expressè docet, ea quae fiunt ex ignorantia invincibili juris positivi non esse peccata, etiamsi sint legi positiva contraria: Tum etiam, quia illa suadent, non solum non licere sequi opinionem probabilem, sed nec probabiliorum, imò nec probabilissimam; cum contingere possit quod opinio etiam probabilissima sit falsa, & legi naturali contraria. Cum ergo haec testimonia nimis probent, nihil omnino suadent. Unde

264. Ad primum locum D. Thomae respondeo, *ilud quod est contra legem semper esse malum, nec excusari per hoc quod est secundum conscientiam, erroneam errore crasso & affectato, qui non excusat à peccato: bene tamen id quod est secundum conscientiam erroneam, errore invincibili & inculpabili, quem à peccato eximere docet S. Doctor, non solum locis supra citatis, sed etiam in illo articulo 13. quodlib. 8. in argumento, sed contra, ubi sic ait: Si aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures praebendas sit licitum, nec invenit aliquid quod ipsum moveat ad hoc quod sit illicitum, videtur quod sine peccato plures possit praebendas habere: At fieri potest quod sit contra legem divinam habere plures praebendas: Ergo ex S. Thomae ille non peccat, qui ex ignorantia invincibili facit aliquid legi divinae repugnans. Ex quo patet responsio ad alium locum ex quodlibeto 9. desumptum:*

quando enim S. Doctor ait: *Error quo non creditur esse peccatum morale quod est peccatum morale: conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto, loquitur de errore crasso & affectato, non verò de invincibili & inculpabili.* Idem prorsus dicendum ad tertium textum quodlibeti 3. art. 10. ubi legitur: *Nullus excusatur, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistri:* hoc enim intelligendum est de eo, qui ex ignorantia invincibili & culpabili opinionem illam sequitur; secus verò de illo, qui invincibiliter & inculpabiliter talem errorem ignorat.

Eodem modo exponi debet illud Matth. 15. *Si caecus caecum ducat, ambo in foveam cadent, & istud Proverb. 14. Est via quae videtur homini iusta, novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Nam in primo sermo est de caecitate affectata & voluntaria, quae revera Pharisei tenebantur: in secundo de via, quae per ignorantiam crassam & voluntariam videtur homini recta, non verò de illa quae invincibiliter & inculpabiliter recta existimatur.

Quod verò subnectit Wendrochius de libello repudij, nempe nunquam repudium Iudaeis licuisse, & hoc constanti Patrum traditione constare, non est certum: nam S. Thomas in Supplemento qu. 67. art. 3. docet probabiliter dici posse, sub lege Moysi licitum fuisse ex permissione divina repudiare uxorem; quod etiam asserunt Scotus, Durandus, Paludanus, & alij antiqui Theologi in 4. Sentent. dist. 33. ubi docent indissolubile matrimonij vinculum divina lege initio fuisse institutum; in hac deinde per Moysen, Dei jussu, ad majus malum vitandum, fuisse dispensatum, seu indultum, ut hoc vinculum propter graves aliquas causas dissolvi posset; ac demum à Christo in nova lege indultum illud repudij abrogatum ac revocatum fuisse.

Errat etiam hic Author, dum confundit opinionem probabilem falsam cum opinione erronea. Prima enim illa est, quae licet re ipsa veritatem non attingat, & ei consona non sit, probabiliter tamen rationi seu verisimilitudini nititur: secunda verò probabili rationi vel auctoritati non nititur, sed communi Ecclesiae testimonio, vel SS. Patrum traditioni repugnat. Unde Theologi in tractatu de fide distinguere solent inter propositionem falsam, temerariam, erroneam, & haereticam.

Tertulliani locus de spectac. cap. 20. non multum urget: facile enim respondetur, *nunquam excusari quod Deus damnat, quando scienter & voluntarie fit; secus verò, si ignoranter & involuntarie fiat: Deus enim damnat accessum ad uxorem alterius, illeque lege naturali prohibitus est; ignorans tamen invincibiliter non esse suam, excusatur apud Deum, ut patet in Jacob quando primò accessit ad Liam.* Idem cum proportione dicendum de eo, qui operatur ex opinione probabilis falsa, & legi divinae contraria, quam invincibiliter credit esse veram, & legi divinae conformem: nam licet faciat aliquid illicitum absolute & secundum se, ratione tamen ignorantiae invincibilis, quae, ut supra ostendimus, tollit rationem voluntarij, excusatur apud Deum.

Locus etiam D. Bernardi ad rem non facit, nec militat contra nos, qui asserimus hominem semper teneri eligere id quod probabilius, & veritati conformius seu vicinius ipsi apparet, sed solum contra recentiores Casuistas, affirmantes posse eligi sententiam minus probabilem in concursu probabilioris: qui enim sic operatur, non habet

in electione veritatem, cum non eligat, sed rejiciat id quod ipsi videtur conformius aut vicinius veritati, ut supra art. 2. s. 2. ponderatum est. s. V.

Alia Wendrochij argumenta solvuntur.

268. **P**OST QUAM Wendrochius Scripturæ & SS. Patrum testimoniis dogma illud, quo asserit nullam opinionem probabilem falsam excusare à peccato, et si ejus falsitas invincibiliter ignoretur, probare conatus est, Theologicis argumentis illud nititur suadere sect. 2. s. 3. ubi primò sic arguit. Sine gratia nullum opus bonum fieri potest: Sed nunquam gratia est sine cognitione veritatis, & nunquam veritas cum opinione probabili falsa: Igitur ex opinione probabili falsa nullum opus bonum fieri potest.

269. Deinde sic ratiocinatur: Peccatum, juxta D. Augustinum & S. Thomam, est factum, dictum, concupitum contra legem æternam: Sed opus factum ex opinione probabili falsa, ab æterna lege dissidet: Igitur tale opus peccatum est. Unde Augustinus serm. 44. de diversis cap. 6. ait quod nisi homo secundum justitiam regulam direxerit actus suos, in errorem iniquitatis impingit; & D. Thomas 2. 2. qu. 19. art. 4. docet bonitatem voluntatis pendere ex lege æterna. Ex quo sequitur voluntatem, cum æterna lege pugnantem, bonam non esse, ac proinde pravam esse.

270. Tertio arguit ex verbis illis Apostoli ad Roman. 14. Quod non est ex fide, peccatum est, quod de vera & Christiana fide D. Augustinus & S. Bernardus intelligunt; aut si de conscientia accipiantur, ut vult S. Thomas, certe de conscientia intelligendum est quam dirigit fides, ut idem significat: unde cum opus procedens ex opinione probabili falsa, non sit ex fide, nec ab ea dirigatur, peccatum est.

271. Denique objicit: Si opinio probabili falsa, ratione ignorantie invincibilis, à peccato excusaret, sequeretur quod merè opinantium melior esset conditio, quam eorum qui veritatem cognoscunt; illi enim excusarentur à peccato, non verò isti: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud.

272. Hæc sunt præcipua Wendrochij fundamenta, quæ si quid probant, ostendunt non solum non licere sequi opinionem probabilem, sed nec probabiliorem, imò nec probabilissimam; cum contingere possit, ut supra dicebamus, quod opinio probabilissima sit falsa, & legi æternæ contraria; unde hæc argumenta contra ipsum militant, & ab eo solvenda sunt: cum ille sect. 4. s. 1. expressè doceat, è duabus opinionibus contrariis licere amplecti probabiliorem: videat ergo quomodo tela projecta in ipsum projicientem redeant. Hoc premisso:

273. Ad primum argumentum respondeo negando Majorem, & Minorem: utraque enim propositio falsa est, & à communi Theologorum sensu aliena. In primis falsum est, sine gratia nullum opus bonum fieri posse: licet enim sine illa non possit fieri ullum opus bonum bonitate supernaturali, & meritoria vitæ æternæ, potest tamen sine illa elici opus bonum bonitate morali naturali, seu opus honestum & rationi consonum, v. g. colere parentes, subvenire egenis, diligere amicos &c. ut expressè docet S. Thomas qu. 24. de verit. art. 14. ubi querit, Num liberum arbitrium possit in bonum sine gratia? Et respondet, Quod nulla res agit ultra suam speciem: sed secundum exigentiam suæ speciei, unaquaqueque res agere potest, cum nulla res propria actione destinatur. Est autem duplex

Tom. I. I.

A bonum; quoddam quod est nature humane proportionatum; quoddam verò quod excedit humane nature facultatem: puta iste actus, qui est dare elemosynam, est bonum proportionatum viribus humanis, secundum quod ex quadam naturali dilectione vel benignitate homo ad hoc movetur, excedit autem humane nature facultatem, secundum quod homo ad hoc inducitur ex charitate, quæ mentem hominis Deo unit. Ad hoc ergo bonum, quod est supra naturam humanam, constat liberum arbitrium non posse sine gratia: quia per hujusmodi bonum homo vitam æternam meretur; constat autem quod sine gratia homo mereri non potest. Illud autem bonum, quod est nature humane proportionatum, potest homo per liberum arbitrium explere. De quo plura contra Bajum & Jansenium dicemus in tractatu de gratia. *Disp. 1. art. 3.*

B Similiter falsum est quod addit Wendrochius, nempe gratiam nunquam esse sine cognitione veritatis, & ardore charitatis: cum enim ignorantia inculpata & invincibilis juris saltem positivi excuset à peccato, ut ipse fatetur sect. 3. s. 7. stare potest cum gratia habituali & sanctificante, quæ solum per peccatum expellitur. Similiter etiam dari potest gratia actualis sine charitatis ardore, ut patet in attritione concepta ex metu gehennæ; illa enim procedit à gratia auxiliante, & justificationem præveniente, sive ut loquitur Tridentinum, à Spiritu Sancto nondum inhabitante animam, sed eam mouente ac disponente ad justificationem in sacramento obtinendam: unde perperam Adversarius falsum illud dogma Tridentino affigit. Malè etiam usurpat illud quod Ecclesia de Spiritu Sancto canit: Sine tuo numine nihil est in homine, nihil est innoxium: sensus enim est hominem sine auxilio Spiritus Sancti, vel generali, vel speciali, vel ordinis naturalis, vel supernaturalis, nullum opus bonum & honestum posse efficere, nec ullam veritatem etiam naturalem agnoscere; non verò per hoc significatur, hominem indigere gratiâ sanctificante, vel speciali ac supernaturali Spiritus Sancti auxilio, ad opera bona & honesta ordinis naturalis elicienda, & veritates naturales cognoscendas. Unde D. Thomas 1. 2. qu. 109. art. 1. ad 1. exponens hæc verba Apostoli 1. ad Corinth. 12. Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto, & ista Ambrosij, Omne verum à quocunque dicitur, à Spiritu Sancto est; sic ait: Dicendum quod omne verum à quocunque dicitur, est à Spiritu Sancto, sicut ab infundente naturale lumen, & movente ad intelligendum & loquendum veritatem; non autem sicut ab inhabitante per gratiam gratum facientem, vel sicut largiente aliquod habituale donum nature superadditum: Sed hoc solum est in quibusdam veris cognoscendis & loquendis, & maxime in illis quæ pertinent ad fidem, de quibus Apostolus loquebatur. Et super caput 15. Ioan. lect. 1. exponens verba illa Christi, sine me nihil potestis facere, subdit: Opera nostra aut sunt virtute nature, aut ex gratia divina: si virtute nature, cum omnes motus nature sint ab ipso Verbo Dei, nulla natura ad aliquid faciendum moveri potest sine ipso: si verò virtute gratia, cum ipse sit author gratia, manifestum est quod nullum opus meritorium sine ipso fieri potest.

C Ad secundum respondeo, quod quando à D. Augustino peccatum definitur factum, dictum, vel concupitum contra legem æternam, hoc intelligendum est de lege æterna, ut intimata & participata à dictamine rationis, quod est proxima regula actuum humanorum, & quedam æternæ

275. **R** e ij

legis impressio, participatio, & denuntiatio, ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 19. art. 4. Unde quando lex aeterna per cognitionem intellectus, seu dictamen rationis homini non intimatur, sed invincibiliter & inculpabiliter ignoratur, seu quando nullum est dictamen rationis actum prohibens, quamvis legi aeternae contrarius sit, non est peccatum formaliter, sed duntaxat materialiter; ut patet in exemplo supra adducto de Patriarcha Jacob, qui non peccavit, cum primo accessit ad Liam, putans esse Rachelem: quia licet ille actus materialiter sumptus, esset difformis legi aeternae, prohibenti accedere ad non suam, non tamen formaliter, defectu cognitionis & dictaminis rationis, ei intimantis & significantis illam non esse suam uxorem. Similiter si quis invincibiliter existimans non esse illicitum mentiri ad tribuendam elemosynam, mentiatur, vel furetur, non peccat; quia nullum habet dictamen rationis hujusmodi actus prohibens, ut dicunt Salmanticenses in tract. de peccatis disp. 7. dubio 1. num. 5. & alij Theologi communiter docent, asserentes de ratione omnis peccati esse, ut sit contra dictamen rationis, quae est proxima regula actuum humanorum, & idcirco esse peccatum, quia est contra tale dictamen, in quo *tanquam in naturali judicatorio* jus naturale continetur, ut loquitur S. Thomas 1. 2. qu. 71. art. 6. ad 4. Unde quando loco in objectione citato docet *bonitatem voluntatis pendere à lege aeterna*, hoc intelligendum est de lege aeterna, ut per divinam revelationem, aut dictamen naturale rationis nobis intimata, sicut patet ex solut. ad 3. ubi sic ait: *Licet lex aeterna sit nobis ignota secundum quod est in mente divina: innotescit tamen nobis, vel per rationem naturalem, quae ab ea derivatur ut propria ejus imago, vel per aliqualem revelationem superadditam.* Similiter cum Augustinus ait: *Nisi homo secundum justitiam regulam direxerit actus suos, in errorem iniquitatis impingit*, hoc debet intelligi de justitia regula, ut per dictamen naturale rationis, aut per lumen supernaturale divinae revelationis, nobis manifestata & intimata: nam si talis intimatio & manifestatio desit, ut contingit in his qui ignorantia invincibili juris naturalis aut positivi laborant, nulla committitur injustitia vel iniquitas; quia tunc nulla est legis naturalis aut positivae obligatio; ut enim lex aliqua obliget, prius intimari seu denuntiari debet, ut ex D. Thoma supra ostendimus.

276. Ad tertium respondeo, quod quando Apostolus ait, *Omne quod non est ex fide, peccatum est, ly non ex fide debet sumi non solum negativè, sed etiam contrariè, ita ut sit sensus, id quod non est ex fide, sed ex infidelitate, peccatum est, ut exponit S. Thomas ibidem lect. 3. in fine, ubi haec scribit: Cum dicitur opus omne, quod non est ex fide, peccatum est, sic est intelligendum: Omne quod est contra fidem, vel contra conscientiam, peccatum est, etsi ex genere suo bonum videatur; puta si paganus ad honorem suorum Deorum virginitatem servet, vel elemosynam det, hoc ipso peccat. Unde ibidem subditur: Quia omnis infideliter vivens, vel agens, vehementer peccat, ut notat idem S. Doctor 2. 2. qu. 10. art. 4. ad 1. ubi eodem modo intelligit & interpretatur haec verba Apostoli.*

277. Ad quartum nego sequelam, nempe quod si opinio probabilis falsa, ratione ignorantiae invincibilis à peccato excusaret, merè opinantium, imò & ignorantium melior esset conditio, quam eorum qui veritatem cognoscunt: nam si hic discursus vale-

ret, pariter ego dicerem meliorem esse hominis infirmi quam sani conditionem; quia hic tenetur lege jejuniij, à qua ille ratione infirmitatis liberatur. Item melior esset hominis dormientis quam vigilantis conditio, aut ebrij quam temperantis; quia hic in multis peccare potest, quae licet ille admittat, non peccat.

Ex his satis patet quam levia & frivola sint fundamenta Wendrochij, & quam parvo negotio veritatis calor frigentium verborum pruinas liquefecerit, ut loquitur Claudius Mamercus lib. 1. de statu animae cap. 11.

Alia hujus Authoris argumenta solum ostendunt quodcumque probabile non excusare à peccato, nec ad honestandas actiones humanas sufficere: unde non infirmant, sed potius confirmant nostram sententiam, quae licet à prudenti regno, & conscientiae tribunali, omnem probabilitatem non abigat, asserit tamen in rebus dubiis, & opinionum probabilium conflictu, eligi debere probabilior sententiam, quae stat pro pracepto, & relinquendam esse minus probabilem, faventem libertati. Unde veritas Thomistica inter novorum Casuistarum laxitates, & Jansenianorum excessus media stat, & hoc Phœbi praceptum (dum apud Poëtam, Phaëthonem filium quadrigam suam temerè confcenfurum commonuit) merito servandum agnoscit:

Alius egressus, caelestia signa cremabis.

Inferius terras, medio tutissimus ibis.

Certè si hoc medium servaretur, & opinionum probabilitas cum moderamine illo & temperamento ab omnibus reciperetur, morum uniformitas & puritas inter fideles conservaretur facilius; Divina & Ecclesiastica mandata non periclitarentur, brevique tempore (inquit Gravina in suo Cherubim Paradisi) reformaretur mundus, qui ex licentia opinandi in praecipis ruit, latissimam viam ingrediendo, quae ducit ad perditionem. Unde Julius Clemens Scotus de potestate Pontificis in Societate Jesu, par. 7. folio 365. & Martinez de Prado Tomo 1. Theologiae moralis cap. 15. qu. ultima, pagina 634. referunt quod R. P. Mutius Vitelliscus, Generalis Societatis Jesu, anno 1617. die 4. Januarij litteris datis ad Superiores ejusdem Societatis, inter septem quae impensè illis commendavit, hoc reponit. *Quarto nonnullorum ex Societate sententia (in rebus praesertim ad mores spectantibus) plus nimio libere, non modo periculum est ne ipsam evertant, sed ne etiam Ecclesia Dei universa insignia asserant detrimenta. Omnia itaque studio perficiant, ut qui docent, scribunt, & minime hac regula & norma in delectu sententiarum utantur. TVERI QVIS POTEST, PROBABILIS EST, AVTHORE NON CARET. Verum ad eas sententias accedant, quae tutiores, quae graviorum, majorisque nominis Doctorum suffragiis sunt frequentatae, quae bonis moribus conducunt magis, quae denique pietatem alere, & prodesse queant, non vastare, non perdere. Quoniam verò Constitutiones, Decreta, Regulae probe callent de S. Thoma sequendo, de non provehendis ad cathedras, aut etiam removendis, qui ejusmodi doctrinam parvi facere, aut cordi non habere praesertim si novitatum amantes deprehendantur, qui nulla ratione sunt ferendi; reliquum praeterea mihi nihil est, nisi ut haec ipsa serventur, ut maximi res momenti, quam ardentissime possim urgere. Utinam hujus sapientissimi Generalis consilia & Decreta ad amulum servarentur: brevi reformaretur mundus, qui ex licentia opinandi in praecipis ruit, latissimam viam ingrediendo, quae ducit ad perditionem.*